

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147.091.33-027.22:618.1/2

DOI <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.04.29.04>

**Нові підходи до засвоєння практичних навичок при вивченні
дисципліни «акушерство та гінекологія»**

Андрієць Анатолій Володимирович

кандидат медичних наук, доцент кафедри акушерства та гінекології,
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-0717-1529>

Семеняк Аліна Вікторівна

кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри акушерства та гінекології,
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3748-0023>

Андрієць Оксана Анатоліївна

доктор медичних наук, професор, професор кафедри акушерства та гінекології,
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-9103-8546>

Прийнято: 11.03.2024 | Опубліковано: 29.04.2024

Анотація. У відповідності до сучасних освітніх стандартів та підходів, значна увага приділяється саме практичній підготовці здобувачів освіти, яка виходить за рамки традиційного навчання та включає інноваційні технології й симуляційні методи. Це дозволяє здобувачам освіти не тільки засвоювати теоретичні знання, а й активно вдосконалювати практичні навички в умовах, що максимально наближені до реальних. Особливо це стосується галузі гінекології та акушерства, де кожна практична навичка може мати критичне значення. Використання сучасного медичного симуляційного обладнання та інтерактивних методик навчання сприяє формуванню високої кваліфікації майбутніх лікарів, готових ефективно реагувати на виклики сучасної медичної практики. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню загальної якості медичних послуг та забезпечує високий рівень професійної підготовки. Авторами акцентовано, що пошук, розробка та впровадження нових засобів навчання є пріоритетним напрямком у роботі викладача. Випускник медичного закладу вищої освіти повинен володіти основними практичними навичками, як для надання невідкладної допомоги, так і для профілактики різноманітних захворювань та ускладнень. Наголошено, що сучасні умови вимагають від випускника більше зусиль, потребують більше часу для підготовки, саме тому розроблення способів засвоєння практичних навичок є актуальним питанням. Навички можна набути тільки в умовах лікувальних закладів чи навчально-тренінгових центрів симуляційної медицини. Повноцінне та якісне засвоєння практичних навичок сприятиме якісній роботі лікаря, оскільки розширює світогляд, надає впевненості у прийнятті рішень. Досконале опанування практичними навичками сприяє своєчасному і грамотному наданню допомоги при гінекологічній патології, але засвоєння деяких практичних навичок в гінекології, особливо дитячого та підліткового віку, має ряд особливостей, і їх виконання в умовах стаціонару є не завжди можливим. До таких навичок належить гінекологічний

огляд, бімануальне вагінальне та ректальне дослідження, особливо у підлітків. Частина навичок виконується у лікувальних закладах з використанням медичного обладнання та інструментів для надання медичної допомоги. Це практичні навички огляду шийки матки, бімануального, зовнішнього та внутрішнього акушерського дослідження, зупинки гінекологічної кровотечі. Інша група навичок – це доведення до автоматизму алгоритму невідкладної медичної допомоги. Викладачами розглянуто шляхи подолання проблеми засвоєння практичних навичок, наведено результати впровадження нових методів вивчення та відпрацювання практичних навичок з гінекології у здобувачів освіти 4 та 6 курсів спеціальності «Медицина», які вивчають дисципліну «Акушерство та гінекологія».

***Ключові слова:** практичні навички, симуляційне навчання, гінекологічне дослідження, бімануальне дослідження, ректальне дослідження, ректовагінальне дослідження, вибіркова дисципліна.*

New Approaches to Mastering Practical Skills When Studying the Subject “Obstetrics and Gynecology”

Anatolii Andriiets

PhD in Medicine, Associate Professor of the Department of Obstetrics and
Gynaecology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-0717-1529>

Alina Semeniak

PhD in Medicine, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Obstetrics and Gynecology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3748-0023>

Oksana Andriiets

Doctor of Medical Sciences, Professor, Professor of the Department of Obstetrics and Gynecology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9103-8546>

***Abstract.** In accordance with modern educational standards and approaches, considerable attention is paid to the practical training of students, which goes beyond traditional education and includes innovative technologies and simulation methods. This allows students not only to acquire theoretical knowledge but also to actively improve their practical skills in conditions that are as close to real as possible. This is especially true in the field of gynecology and obstetrics, where every practical skill can be critical. The use of modern medical simulation equipment and interactive teaching methods contributes to the formation of highly qualified future doctors who are ready to respond effectively to the challenges of modern medical practice. This, in turn, helps to improve the overall quality of medical services and ensures a high level of professional training. The authors emphasize that the search, development and implementation of new teaching tools is a priority in the work of a teacher. A graduate of a medical institution of higher education should have basic practical skills both for emergency care and for the prevention of various diseases and complications. It is emphasized that modern conditions require more effort from the graduate, need more time for preparation, which is why the development of ways to learn practical skills is*

an urgent issue. Skills can only be acquired in medical institutions or simulation medicine training centers. Full and high-quality mastery of practical skills will contribute to the quality of a doctor's work, as it broadens the worldview and gives confidence in decision-making. Perfect mastery of practical skills contributes to the timely and competent provision of care in gynecological pathology, but the acquisition of some practical skills in gynecology, especially in childhood and adolescence, has a number of features, and their implementation in a hospital is not always possible. These skills include gynecological examination, bimanual vaginal and rectal examination, especially in adolescents. Some of the skills are performed in healthcare facilities using medical equipment and tools to provide medical care. These are practical skills of cervical examination, bimanual, external and internal obstetric examination, and stopping gynecological bleeding. Another group of skills is to bring the algorithm of emergency medical care to automaticity. The teachers considered ways to overcome the problem of mastering practical skills, presented the results of the introduction of new methods of studying and practicing practical skills in gynecology for students of the 4th and 6th courses of the specialty "Medicine", who study the discipline "Obstetrics and Gynecology".

Key words: *practical skills, simulation training, gynecological examination, bimanual examination, rectal examination, rectovaginal examination, elective discipline.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Інноваційні методики та симуляційне навчання в акушерстві та гінекології стають вирішальними для підготовки майбутніх лікарів. Враховуючи високу відповідальність лікарів цих спеціалізацій, здатність ефективно реагувати на непередбачені ситуації під час пологів або гінекологічних втручань вимагає не тільки глибоких теоретичних

знань, але й досконалого володіння практичними навичками. Сучасне медичне навчання зіткнулося з проблемою забезпечення достатньої кількості практичної підготовки через обмеження, пов'язані з доступом до клінічних випадків в звичайних умовах. Це особливо актуально у зв'язку з глобальними обмеженнями, такими як пандемія COVID-19 та повномасштабна війна в Україні, що змусили медичні навчальні заклади шукати альтернативні шляхи проведення практичних занять.

Розширення можливостей симуляційного навчання дозволяє майбутнім лікарям отримати необхідний досвід, який важко або неможливо відтворити в реальних умовах без ризику для пацієнтів. Використання високотехнологічних манекенів та інтерактивних програм дозволяє моделювати різноманітні клінічні сценарії — від стандартних процедур до критичних екстрених ситуацій. Значимість цього підходу в акушерстві та гінекології важко переоцінити, адже кожна набута навичка може врятувати життя та здоров'я пацієнта в майбутньому.

Відтак, основна увага в усіх країнах світу, та в Україні зокрема, приділяється підготовці сучасного висококваліфікованого лікаря, який здатний до адаптації в умовах планової та невідкладної роботи, спроможний до комунікації з персоналом та пацієнтами, роботі в команді. Тільки за такого комплексного підходу до освіти в навчальних медичних закладах можна здобути результат у вигляді якісного фахівця. Інноваційні технології сприяють вдосконаленню освіти, розширюють можливості здобуття знань і засвоєння практичних навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність у засвоєнні всіх передбачених навчальною програмою компетентностей потребує змін у навчанні, постійного оновлення змісту навчальних програм відповідно до сучасних вимог та вимагає від викладача застосування нових освітніх засобів і їх модернізації для отримання позитивних результатів. Це відмічають у своїх

роботах як вітчизняні автори, такі як Гриценко О., Копчак О. [1], Мигаль А., Трамбовецька Н., Єрмоменко Н. та ін. [3], так і закордонні автори, зокрема Car J. та ін. [15], Elshama S.S. [16].

Повноцінне та якісне засвоєння практичних навичок сприятиме якісній роботі лікаря, оскільки розширює світогляд, надає впевненості у прийнятті рішень [15]. Досконале опанування практичними навичками сприяє своєчасному і грамотному наданню допомоги при гінекологічній патології, але засвоєння деяких практичних навичок в гінекології, особливо дитячого та підліткового віку має ряд особливостей і їх виконання в умовах стаціонару є не завжди можливим. До таких навичок належить гінекологічний огляд, бімануальне вагінальне та ректальне дослідження, особливо у підлітків.

У свою чергу, Бількевич Н. А., та ін. [4], Білавич Г. В. та ін. [6], Колодницька О. Д. [11] наполягають, що для кращого засвоєння навичок мають значення якісні комунікативні здібності. У нашій роботі ми не заперечуємо необхідність комунікації, особливо при проведенні якісного гінекологічного дослідження чи при обстеженні вагітних, у більшості яких підвищений рівень тривоги.

Згідно з результатами, які представила Гуменна І. Р., серед практичних методів навчання особливо виділяються вправи, виробничо-практичний метод, практичний показ та інші [12]. Оволодіння практичними навичками, яке передбачає багаторазове виконання послідовних дій, є невід'ємною складовою навчального процесу, що використовується в нашій практиці. Втім, деякі практичні навички вимагають особливого підходу до вивчення та засвоєння. Під час практичної частини занять у клініці чи симуляційному центрі, ці навички дозволяють зробити абстрактне навчання більш приближеним до реальності. Однак, при проведенні розроблених нами вибіркового дисциплін здобувачі освіти плавно переходять до роботи в реальних умовах. Автори стверджують, що

практичні навички виступають не тільки як джерело знань і умінь, форма методів навчання, спосіб стимулювання мотивації до навчання, але й як засіб зв'язку теорії з практикою, контролю за оволодінням навчальним матеріалом, що відповідає і нашим поглядам.

Пошук, розробка та впровадження нових засобів навчання має бути пріоритетним напрямком у роботі викладача, про що стверджують Самойленко Т. І. та співав. [8]. Згідно даних Калинюк Н. М., доведено, що сучасне суспільство потребує змін в системі викладання [7]. Щодо теоретичної підготовки, можемо відмітити значний прогрес через можливості миттєвого інтернет-доступу до необхідної інформації, онлайн конференцій, дистанційного спілкування та навчання, комп'ютерного тестування різної складності, що покращує рівень теоретичних знань у студентів і розширює можливості самостійної роботи студентів. Однак, є інша проблема, яка стала актуальною та нагальною саме через особливості сучасного суспільства, не бажання пацієнтів співпрацювати зі студентами, що можемо відмітити не тільки ми у своїй роботі, а також і Кудря І. П. [9]. Саме в цьому контексті викладач з новими технологіями навчання, розроблення яких є актуальним, стає неймовірно важливим для здобувача освіти та може забезпечити адекватну підготовку висококваліфікованих спеціалістів з якісно новим рівнем знань на що звертають увагу Маланчук Л. М. та співавт. [10], а також Li L. [13].

Формування цілей статті. Мета цієї статті полягає в аналізі інноваційних технологій та симуляційних методів для покращення засвоєння практичних навичок здобувачами освіти під час вивчення дисципліни «Акушерство та гінекологія». Стаття спрямована на виявлення найефективніших методик, які допоможуть здобувачам освіти не тільки оволодіти необхідними навичками, але й впевнено їх застосовувати у реальних клінічних умовах, підвищуючи тим самим загальну якість медичних послуг. Це дослідження також покликане

підкреслити важливість симуляційного навчання як засобу підготовки лікарів нового покоління, здатних ефективно вирішувати задачі сучасної медичної практики та реагувати на екстрені випадки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Достеменно відомо, що практичні навички у гінекології необхідні для встановлення діагнозу, диференційної діагностики, виявлення та попередження ускладнень вагітності та гінекологічної патології. Зазвичай студенти набувають навички шляхом багаторазового відпрацювання під керівництвом викладача. Однак під час модульного контролю часто виявляється недостатнє засвоєння деяких навичок, що спонукає до пошуку нових способів їх вивчення.

У акушерстві та гінекології практичні навички поділено на декілька груп. Зокрема, частина навичок виконується руками лікаря з можливим використанням медичного обладнання та інструментів для надання медичної допомоги. Це включає практичні навички огляду шийки матки, бімануального, зовнішнього та внутрішнього акушерського дослідження, зупинки гінекологічної кровотечі. Інша група навичок пов'язана з доведенням до автоматизму алгоритмів надання невідкладної медичної допомоги, включаючи організацію допомоги при кровотечах у гінекології, при ускладненнях вагітності, таких як прееклампсія, еклампсія, передчасні пологи та дистрес плоду. Показником формування навички є здатність виконувати дію чи організувати допомогу автоматично, без попереднього обдумування її виконання.

Серйозною проблемою є засвоєння практичних навичок під час обстеження дівчат та підлітків через об'єктивні причини: більшість пацієнтів або їхні батьки заперечують проведення гінекологічного огляду студентами. Тому навички в цій групі пацієнтів можна засвоїти переважно на манекенах під контролем викладача. Таким чином, для одних практичних навичок потрібне

безпосереднє виконання руками, для інших — розвиток відповідного мислення та вміння організувати процес.

Для засвоєння практичних навичок при вивченні модулю «Захворювання жіночої репродуктивної системи. Планування сім'ї» ми одночасно з теоретичним вивченням кожної теми проводили відпрацювання відповідної практичної навички, необхідної для встановлення діагнозу в кожному конкретному випадку. Основні навички при засвоєнні модуля включають гінекологічне дослідження (дзеркальне, бімануальне, ректальне, ректовагінальне) та взяття матеріалу з піхви, уретри та цервікального каналу, які на перший погляд можуть здаватися нескладними. Однак труднощі виникають під час необхідності проведення диференційної діагностики. У пошуках нових способів залучення здобувачів освіти до навчального процесу та відпрацювання практичних навичок, враховуючи важливість позитивної мотивації студентів, ми розробили додатковий навчальний курс «Оперативна гінекологія на тренажерах, симуляторах та в операційній».

До прикладу, Корильчук Н. І. у своїй роботі також вказує на доцільність проведення вибіркової дисципліни для підвищення професійного рівня, оскільки відвідування вибіркового циклу краще мотивує студентів [2]. Під час проведення нашого вибіркового циклу основна увага приділялася практичним навичкам.

Частина здобувачів освіти 4-го курсу обрала цю дисципліну для навчання, що дало нам можливість провести аналіз засвоєння практичних навичок студентами, які пройшли додатковий курс. Під час курсу за вибором здобувачі освіти набували навичок оперативної гінекологічної хірургії, спочатку на тренажерах та симуляторах, де були розроблені сценарії з різноманітною гінекологічною патологією. Таким чином здобувачі освіти розуміли доцільність та особливості проведення бімануального дослідження, вміли призначати та пояснювати результати дослідження, необхідні для встановлення діагнозу

хвороби, що в результаті показало достатній рівень засвоєння практичних навичок. Наступним етапом під час вивчення курсу було залучення здобувачів освіти до асистування під час проведення окремих гінекологічних операцій. У цих випадках перед операцією проводився ретельний розбір історії хвороби та обстеження пацієнтки; у разі неможливості проведення навички з залученням пацієнтки, обстеження виконувалося на муляжі з аналогічною патологією. Також аналізувалися можливі ускладнення та профілактичні заходи.

В подальшому проведено аналіз засвоєння практичних навичок при завершенні вивчення модуля на 4 курсі та дисципліни «Акушерство та гінекологія» на 6 курсі. Результати показали значно вищий рівень знань у студентів, які проходили засвоєння практичних навичок на додатковому циклі з оперативної гінекології. Таким чином можна зробити висновок, що розуміння студентами патології, перебігу хвороби, можливих ускладнень, візуалізація проблеми під час операції, сприяє засвоєнню практичних навичок значно краще, ніж систематичне відпрацювання навички. Після засвоєння курсу нами проведено опитування студентів щодо доцільності в подальшому проводити аналогічні курси, обговорення проблемних питань, так як провідні науково-педагогічні працівники доводять доцільність такого зворотнього зв'язку [5; 14].

Для засвоєння дисципліни на 4-му курсі важливими є навички збору спеціального гінекологічного анамнезу, необхідного обстеження при безплідді та призначення методу контрацепції у конкретному випадку. Засвоєння цих навичок також вимагає певних особливостей. З цією метою нами розроблено додатковий курс «Репродуктивне здоров'я». Результати були аналогічними. Висновки, зроблені нами, вказують на необхідність ретельного вивчення патології для якісного засвоєння практичних навичок у майбутньому. Навички, які безпосередньо не потребують пацієнтки із патологічним гінекологічним статусом, можна засвоїти за допомогою симуляційних пацієнтів або розгляду

ситуаційних завдань. В обох випадках основою кращого засвоєння навичок є глибокі теоретичні знання, розуміння проблеми та наочність.

Висновки. Отже, навички з оцінки результатів цитологічного, гістологічного та бактеріологічного досліджень повинні засвоюватися одночасно з вивченням нозології, практичним застосуванням у кожному конкретному випадку з прогнозуванням ускладнень і закріплюватися безпосередніми навичками гінекологічного дослідження та взяття матеріалу для досліджень на муляжах чи в умовах лікувального закладу.

До того ж, засвоєння навичок огляду шийки матки за допомогою дзеркал, взяття виділень з піхви та шийки матки для різних досліджень, а також бімануального дослідження є складовою частиною ОСКІ 1 на 4-му курсі. Ми встановили, що найбільш адекватно та повноцінно засвоюють практичні навички з гінекології ті студенти, які відпрацьовували їх на муляжах та тренажерах, а в подальшому були залучені до асистенцій при виконанні оперативних втручань. Як результат, 90% студентів успішно виконали практичні навички при складанні ОСКІ 1 на 4-му курсі.

Список використаних джерел

1. Гриценко О., Копчак О. Аналіз переваг та недоліків застосування інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх лікарів. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 128–132.
2. Корильчук Н. І. Вибіркова дисципліна як запорука підвищення професійного рівня. *Медична освіта*. 2021. № 4. С. 32–36. DOI 10.11603/me.2414-5998.2021.2.12416.
3. Компетентнісний підхід у медичній освіті : методичний посібник / А. Мигаль, Н. Трамбовецька, Н. Єрмоєнко, О. Ігнащук, В. Артеменко, Т.

Степурко, І. Волошина, О. Єременко ; Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [та ін.]. Київ : [б. в.], 2021. 76 с.

4. Бількевич Н. А., Галіяш Н. Б., Петренко Н. В. Сучасні підходи до формування комунікативних компетентностей. *Медична освіта*. 2019. № 3. С. 52–57.

5. Саух П. Ю., Набок М. В., Кізілов О. І., Кузіна І. І. Якість вищої освіти в Україні очима студентів. *Вісник НАПН України*. 2021. № 3 (2). С. 13–19.

6. Білавич Г. В., Багрій М. А., Гречаник Н. Ю., Гнатишин С. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої школи. *Медична освіта*. 2022. № 4. С. 77–81.

7. Калинюк Н. М., Рогальський І. О. Концептуальні засади інтеграції правової та професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 79–83.

8. Самойленко Т. І., Козлова Л. Б., Кравченко О. П. Формування самоосвітньої компетентності у студентів-медиків. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи»*. Київ, 2020. № 75. С. 176–179.

9. Кудря І. П., Кулішов С. К., Третяк Н. Г. Симуляційні технології в сучасному освітньому процесі підготовки майбутніх лікарів. *Вісник проблем біології і медицини*. 2020. Вип. 2 (156). С. 198–201.

10. Маланчук Л. М., Мартинюк В. М., Маланчук С. Л. [та ін.]. Сучасний погляд на стратегії розвитку вищої медичної освіти крізь призму “Hard і Soft skills”. *Медична освіта*. 2023. № 2. С. 51–56.

11. Колодницька О. Д. Комунікативна культура майбутнього лікаря. *Медична освіта*. 2021. № 2 (додаток). С.74–78.

12. Гуменна І. Р. Структура готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 1 (38). С. 101–104.
13. Li L., Cong X., Wu L.-L. Application and enlightenment of formative assessment in the innovation and development of higher education in basic medical science. *Sheng li xue bao*. 2020. Vol. 72, No. 6. P. 743–750.
14. Development of medical students' creativity as a priority of modern higher education / A. V. Vykhreshch et al. *Wiadomości Lekarskie*. 2021. Vol. 74, no. 12. P. 3204–3213. URL: <https://doi.org/10.36740/wlek202112115> (date of access: 16.03.2024).
15. Digital Education in Health Professions: The Need for Overarching Evidence Synthesis / J. Car et al. *Journal of Medical Internet Research*. 2019. Vol. 21, no. 2. P. e12913. URL: <https://doi.org/10.2196/12913> (date of access: 16.03.2024).
16. Elshama S.S. How to apply Simulation-Based Learning in Medical Education?. *Iberoamerican Journal of Medicine*. 2020. Vol. 2. P. 79-86.